

Handlingsplan för att förebygga och motverka skadegörelse via klotter 2015 - 2018

Inledning

Kommunstyrelsen har gett Trygga Eskilstuna¹ i uppdrag att revidera och ta fram en ny handlingsplan för att motverka skadegörelse via klotter. Skadegörelse bidrar till att skapa oattraktiva miljöer och viss mån även otrygghet. Därför är det viktigt att arbeta med att förebygga och motverka skadegörelse via klotter som en del i arbetet att skapa en attraktiv stad och trygga (utomhus) miljöer. Eskilstuna kommuns vilja är att arbetet med att motverka och förebygga skadegörelse via klotter ska vara mer effektivt och mer strukturerat än tidigare. Ambitionen med handlingsplanen är att genom mål och åtgärder arbeta systematisk för att minska skadegörelse via klotter.

¹ Trygga Eskilstuna är Eskilstuna kommuns lokala brottsförebyggande råd.

Definition – avgränsning

Det är viktigt att åtskilja det som dagligt tal kallas klotter och det som är graffiti och gatukonst. Hur kommunen väljer att definiera vad som är klotter respektive graffiti har stor inverkan på hur graffiti kommer uppfattas och inom vilka ramar det kan främjas. Hur klotter och graffiti ska definieras är en mycket svår fråga och olika positiva och negativa värden kopplas till orden.

För att skilja dem åt användas följande definitioner av skadegörelse via klotter och graffiti:
I svensk lagstiftning definieras **klotter**² som en bild eller ristning som olovligen anbringats på plats eller föremål. Klotter definieras som bild och text i det offentliga rummet som saknar konstnärlig ambition och som olovligt anbringats på plats, föremål och väggar.

Graffiti kan vara både laglig och olaglig. Graffiti definieras som laglig när den anbringats på upplåten plats, föremål och väggar. Graffiti definieras som olaglig när text och bilder har anbringats på olovliga platser, föremål och väggar. Genom att definiera graffiti som att den kan ske både lagligt och olagligt erkänns konstformen även om den saneras bort när den olovligt har målats eller sprejats.

Eskilstuna kommuns utgångspunkt är att graffiti ska kunna utövas lagligt på anvisade platser i den offentliga miljön. Detta är för kommunen en viktig demokratifråga. Som ett led i det fick stadsbyggnadsnämnden i uppdrag och utifrån årsplan 2014, att hitta en plats där en laglig målarvägg skulle kunna placeras och där pojkar och flickor, kvinnor och män skulle få möjlighet att uttrycka sin konst i det offentliga rummet.

Fokus i den föreliggande är hur vi i Eskilstuna kommun ska förebygga och motverka skadegörelse via klotter.

Styrdokument

De styrdokument som har bäring på Eskilstunas arbete kring trygghet är följande:

- Handlingsplan för trygghet och säkerhet i Eskilstuna kommunkoncern 2015-2018
- Trygga Eskilstunas handlingsplan
- Samverkansöverenskommelse mellan Eskilstuna kommun och polismyndigheten

Grundläggande förhållningssätt

Det grundläggande förhållningssättet till att motverka skadegörelse via klotter är att det ska bekämpas ännu mer effektivt än vad som har gjorts hittills. Kommunen vill få fler personer som anmäler klotter och även fler fastighetsägare som sanerar klotter. Arbetet med att förebygga och motverka skadegörelse via klotter är viktigt då det har med människors trygghet att göra. En stad som är ren och fri från klotter uppfattar många som en stad man bryr sig om känner ökad trygghet att bo, vistas och arbeta i.

Bakgrund

I handlingsplanen från 2005-2006 var organisationen Clean City till stor del involverad i de olika aktiviteterna. Organisationen Clean City verkar inte längre i Eskilstuna och därför finns det behov

² Polisens definition av klotter; Klotter innebär att man olovligen fogar budskap, mönster eller bilder till väggar, fordon, böcker med mera. Brottsrubriceringen för sådana gärningar kan vara överkan eller skadegörelse

av en ny handlingsplan med eventuellt nya aktörer. Någon utvärdering av arbetet för perioden 2005-2006 har inte gjorts. Däremot skapades det ett fastighetsägarnätverk av ett antal fastighetsägare som gjorde en överenskommelse att sanera klotter inom 48 timmar. Det huvudsakliga syftet var att minska klotter och att öka tryggheten. Anledningen att man inte ville lova sanering inom 24 timmar var en resursfråga då det inte fanns samma möjlighet att sanera klotter under helgerna. Fastighetsägarnätverket träffas fortfarande kontinuerligt och nätverket har utökats med fler fastighetsägare. Förutom att nätverket träffas, erbjuds också olika utbildningsinsatser för fastighetsägare och deras medarbetare inom ramen för brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Andra viktiga aktörer i det nätverket är Trygga Eskilstuna som har en samordnad roll och polisen.

I arbetet med att skriva fram en ny handlingsplan mot skadegörelse via klotter har det genomförts olika aktiviteter. Under 2013 bjöds flera olika aktörer in till ett seminarium kring gatukonst. Syftet med seminariet var att öka förståelsen av olika slags konstformer och vilken betydelse det har för människor att få möjlighet att måla i det offentliga rummet. I anslutning till seminariet anordnades en workshop för att presentera andra kommuners samlade erfarenheter av arbetet med klotterbekämpning men också hur man arbetar med att främja graffiti eller olika former av gatukonst.

Den samlade bilden från workshopen visar att det parallella arbetet med att förebygga och motverka klotter och arbetet med att främja olika konstformer är komplex. Det finns bristfällig forskning som visar vad som är verksamt eller inte, när det gäller vad som minskar klotter. Det som empiriskt har visat sig vara en viktig del i att minska klotter är att sanera oönskat klotter inom 24 eller på vissa håll 48 timmar från dess upptäckt. Kommuner i olika befolkningsstorlekar har prövat olika strategier för att förebygga klotter. De två strategierna är, antingen noll tolerans mot klotter som ska saneras inom 24 timmar eller, nolltolerans mot klotter som ska saneras inom 24 timmar men att graffiti är tillåtet på väggar/lokaler/utrymmen (som är upplåtna av kommunen eller fastighetsägare). Det sistnämnda har oftast skett i samverkan och dialog med graffitimålare och motsvarande Ung fritid Eskilstuna, fritidsledare eller föreningar från civilsamhället. Dessa strategier har man sett gett olika resultat i olika kommuner men oftast tycks båda leda till minskat klotter. En anledning till detta skulle kunna vara att det finns ett aktivt arbete från flera aktörer oavsett strategi. Att klotterfrågan är levande tycks ha en positiv inverkan på det förebyggande klotterarbetet.

I processen med att revidera den tidigare handlingsplanen mot klotter, bildades en referensgrupp som skulle stödja revideringen av planen. Referensgruppen bestod av representanter från kommunens berörda verksamheter³ samt från polismyndigheten.

Referensgruppen bildades då kommunstyrelsen gav Trygga Eskilstuna i uppgift, att tillsammans med KFN och övriga kommunkoncern, att möjliggöra lagliga målarväggar i enlighet med beslut i årsplan 2014. I komplettering till årsplan 2014 står det att stadsbyggnadsförvaltningen har det största ansvaret för att lagliga målarväggar ska bli verkligt. Målarväggen kommer att färdigställas under 2015.

Vad händer vid skadegörelse via klotter?

³ SBN, TSN, KFN, BUN, KS

Eftersom arbetet kring skadegörelse och hur vi ska förebygga och motverka skadegörelse via klotter berör polismyndigheten i stor grad, valdes att ha med en beskrivning vad polisen gör, från det att en anmälan kommer in till det att en person blir lagförd. Det ger också en bättre bild och en helhet hur Eskilstuna kommun och polismyndigheten behöver arbeta för att motverka och förebygga skadegörelse via klotter. Området skadegörelse finns dessutom med i den samverkansöverenskommelse som upprättats mellan kommun och polis.

Polismyndigheten ska verka för att det ska vara enkelt att anmäla skadegörelse via klotter för att på så sätt öka antalet anmälningar. Mörkertalet är i dag stort då många drabbade väljer att inte anmäla, ibland på grund av en känsla av hopplöshet att brottet ska kunna utredas. Detta får till effekt att polisens kunskaper minskar kring den faktiska⁴ brottsligheten och möjligheterna att effektivt bekämpa den blir svårare. Polisen ska sammanfattningsvis i det operativa arbetet kartlägga och att lagföra de personer som klottrar. Hög grad av lagföring och omfattande skadestånd har preventiva effekter och kan bidra till att få klottrare att upphöra helt eller istället välja lagliga alternativ.

Uppgifter för underlag till en anmälan om skadegörelse via klotter kan komma in från ett fastighetsbolag eller genom den som fastighetsbolaget bestämmer. Polisen har en anmälningsblankett på sin hemsida som kan fyllas i och skickas med epost tillsammans med de bilder man tagit på klotret. Självklart kan också enskilda lämna uppgifter för anmälan genom att ta bilder och lämna in dessa tillsammans med övriga uppgifter till polisen. I anmälan kommer ett sökord att skrivas in utifrån vad bilderna visar. Ett sökord kan bestå av den ”tag” eller ”crew” som klottraren använt. Därefter kan målsäganden se till att klotret blir sanerat. Utgifter målsäganden har i samband med detta bör sparas då dessa kan ligga till grund för ett eventuellt skadestånd framöver

När anmälan är upprättad får målsägaren (den skadelidande) en kopia skickad till sig. Med anmälan skickas också ett beslut från en behörig förundersökningsledare. Om inte polisen vid anmälningstillfället kan nå upp till skälig misstanke på gärningsmannen kommer anmälan att läggas ned.

Om en klottrare blir tagen på bar gärning eller genom utredningsåtgärder blir skäligen misstänkt kan man i de flesta fall koppla samman klottraren med en ”tag”. Är den misstänkte under 18 år underrättas alltid föräldrarna om vilken gärning den unge misstänks för. De anmälningar som då har gärningsmannens ”tag” inskrivna som sökord återupptas och skickas till en utredare. Utredaren administrerar vilka yrkanden som föreligger för varje anmälan innan förhör och delgivning av den misstänkte genomförs. Tingsrätten bestämmer därefter påföljd och talan om skadestånd förs i tingsrätten av åklagaren om målsägaren önskar detta.

Polismyndigheten bedriver utredning om brott inom ordinarie verksamhet. Underrättelse till Socialtjänsten är lagstadgad och samverkan med Ung Fritid i olika sammanhang är etablerad sedan många år.

Anmälan av skadegörelse via klotter sker antingen till Polismyndigheten direkt eller till kommunens klottercentral (eller via appen ”felanmälan Eskilstuna”), som ansvaras av

⁴ Den brottslighet som sker men som inte anmäls och kommer till kännedom

stadsbyggnadsförvaltningen. Stadsbyggnadsförvaltningen förmedlar sen anmälan som skett till ansvarig fastighetsägare och påtalar att sanering av klottret bör ske.

Syfte

Att tydliggöra ansvarsfördelning och tillvägagångssätt för hur Eskilstuna kommun ska arbeta för att förebygga och motverka skadegörelse via klotter.

Övergripande mål

Under mandatperioden är det huvudsakliga målet att minska skadegörelse via klotter i Eskilstuna kommun. Mätbar indikator blir att minska saneringskostnaderna med 10 %. Ett möjligt utfall i början av perioden är att kostnaderna kan öka då klottret är tänkt att saneras bort på fler platser. Målet uppnås genom;

- Att under 2015 påbörja registrering av alla anmälda klottertillfällen i kommunens skade – och incidentrapporteringssystem
- Att hitta en långsiktig och hållbar lösning kring sanering av klotter – en gemensam saneringsverksamhet
- Att få fler fastighetägare att sanera bort klotter inom 24 timmar⁵, från det att klottret har upptäckts.
- Att utveckla en bättre samordning och ökat samarbete mellan Eskilstuna kommun och fastighetsägare som drabbats av klotter
- Att verka för att allt klotter ska polisanmälas
- Att fortsätta att utveckla det förebyggande arbetet genom dialog, information och påverkan

Handlingsplanen utgår från tre frågeställningar, för att på ett effektivt sätt hitta långsiktiga strategier i det **förebyggande** arbetet med att motverka skadegörelse via klotter:

- Vad gör vi innan det händer?
- Vad gör vi när det händer?
- Vad gör vi efter att något hänt?

Eskilstuna kommuns tillvägagångssätt

Dialog, information och påverkan

Genom dialog ska attityder och värderingar till klotter och annan skadegörelse påverkas samt insikten att klotter är en kriminell företeelse som får konsekvenser i höga böter och skadestånd samt att det belastning i polisens register.

Under 2015-2018 ska följande aktiviteter genomföras

- Insikt och kunskap om skadegörelse via klotter ska öka. Det ska ske genom olika kunskapshöjande insatser, till unga människor och berörda vuxna, samt andra som i sitt yrke kommer i kontakt med målgruppen. **Ansvarig:** BUN, TSN, KS

⁵ 24 timmar gäller helgfria dagar, annars är det 48 timmar som gäller

- Skolan har i enlighet med LGR 11 att ansvara för kunskaper, normer och värderingar. Här ingår skadegörelse och följderna av detta. Ett stöd för detta kan materialet ”Skadegörelse och följderna” ge. Materialet har finansierats av Trygga Eskilstuna och finns tillgängligt för mellan- och högstadieskolorna i Eskilstuna. Studiematerialet är tänkt att användas integrerat i ämnena SO (4-9), Svenska (4-9), Bild (4-9) och Hem – och konsumentkunskap (1-9). Målsättningen med studiematerialet är att det ska ges förutsättningar för eleverna att; skapa diskussion, få till värdegrundande samtal om rätt och fel, få insikt i att skadegörelse får konsekvenser, ta in verkligheten i klassrummet genom autentiska fall. **Ansvarig:** BUN; TSN
- Årligen genomförs konceptet ”Känn dig trygg förebygg” för alla åk 7 elever i Eskilstuna kommun, där skadegörelse tas upp som en del, med fokus på konsekvenser, det egna ansvaret och att göra rätt val. **Ansvarig:** BUN samordnar konceptet men sker i samverkan med TSN, KFN, SN, MRN, polismyndigheten, svensk handel och Veolia

Via samverkan försvåra och sanera klotter

Eskilstuna kommuns och andra kommuners erfarenheter har visat att vid snabb sanering av klotter, desto större är möjligheten att klotret inte återkommer. Därför är det viktigt med en snabb och strategisk sanering. Effektiv sanering kräver ett samarbete mellan flera olika aktörer, eftersom de föremål som utsätts för klotter har olika ägare. Det bästa skyddet mot skadegörelse är närvaron av människor som rör sig i området, vilket är positivt även ur många andra aspekter. Att alltid sträva efter att undvika undanskymda platser påverkar förekomsten av klotter positivt och har även många andra goda effekter för staden.

En del fastighetsägare arbetar flitigt efter den överenskommelsen som finns, att sanera bort klotter inom 48 timmar. Det bör egentligen gälla alla fastighetsägare. Önskvärt vore om en gemensam saneringsverksamhet kunde ordnas som kan bidra till höjd effektivitet, minskade kostnader och ökad trygghet. Det finns dock svårigheter kring detta, då kommunen inte har någon rättighet att sanera på privat mark, det är dessutom riskfyllt att sanera på vissa fasader. Det har förts dialog med fastighetsägare som är kluvna till en sådan typ av organisation. De som är aktiva att sanera klotter tycker att det fungerar bra med det saneringsföretag de har upphandlat. Det finns dock en öppenhet kring frågan men där de behöver få veta mer vad det skulle innebära för kostnader bland annat.

Mellan perioden januari-september 2014 har skadegörelsekostnaderna för kommunen när det gäller klotter varit 1 162 000 kronor. För Eskilstuna kommunfastigheter har kostnaderna varit 313 140 kronor samma period. För kommunen är det en ökning med 182 000 men för kommunfastigheter är det en minskning med 106 100 kronor i jämförelse med samma period 2013.

Under 2015-2018 ska följande aktiviteter genomföras

- Att på ett kontinuerligt och systematiskt sätt sanera bort klotter från det som har upptäckts, inom 48 timmar och med ambitionen att det ska ske inom 24 timmar. **Ansvarig:** SBN, TSN, KFAST
- Att genom samarbete och samverkan med fastighetsägare och andra drabbade ska så många som möjligt involveras för gemensamma förhållningssätt, rutiner och metoder. En dialog med fastighetsägare kring vikten om snabb sanering som förebyggande åtgärd ska föras. **Ansvarig:** KS

- Att undersöka möjligheterna för att samordna saneringsinsatser i fastighetsägarnätverket. **Ansvarig:** KS
- Att platser som vid upprepade tillfällen blir utsatta för klotter ska identifieras och åtgärder vidtas om anläggningen är kommunens, eller kontakt tas med fastighetsägare för dialog och åtgärder. **Ansvarig:** SBN, TSN, KFAST
- Att samtliga stadsdelar bör saneras på gammalt klotter för att de aktuella åtgärderna ska få önskad effekt. **Ansvarig:** SBN, TSN, KFAST
- Att få bort buskar, skumma hörn och förbättra belysningen på utsatta platser bidrar till att minska klotter i utsatta områden, och ökar också tryggheten. En annan åtgärd som kan vara aktuell på utsatta platser är att försvåra klotter genom förändringar i den fysiska miljön, exempelvis med taggiga buskar eller spaljéer. Klotterskydd ska alltid anbringas på de platser där det anses nödvändigt. **Ansvarig:** SBN, TSN, KFAST

Möjliggöra och främja graffiti och andra former av gatukonst

Parallellt med att sanering, anmälningar och att rättsväsendet gör sitt så behövs också aktiviteter och verksamheter som visar att samhället inte bara är motståndare. Det gäller för både äldre och yngre men framförallt unga pojkar och flickor. Att främja olika former av gatukonst har en stor demokratisk betydelse och är inte i första hand till för att minska klotteret. Det kan däremot resultera i en minskning av klotteret genom att fler attraktiva mötesplatser möjliggörs och att dessa arenor belyses med positiv uppmärksamhet.

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för frågor som rör konst och offentlig utsmyckning och inom ramen för uppdrag så ingår graffiti och andra former av gatukonst. I Eskilstuna kommuns kulturpolitiska plan, har man slagit fast att det behövs en tillåtande nyfikenhet och öppenhet för nya konstnärliga och kulturella uttryck som ger alternativa perspektiv och verksamheter.

Av Anton Gustafsson

Uppföljning av handlingsplanen

Uppföljning av målen sker i respektive nämnds uppföljningssystem.

Uppföljning av handlingsplanen sker i Trygga Eskilstunas styrgrupp. Uppföljningen ska redovisa anmälningar samt kostnader av klotter men också en rapportering från varje nämnd och verksamhet kring arbetet med att förebygga och motverka skadegörelse via klotter.

Ansvar: Trygga Eskilstuna